

# Een eigen bos om uit te eten

► In Etten-Leur heeft ecologisch hovenier Paul Bluemink een voedselbos aangelegd.

Eind oktober is het verval ingetreden in het voedselbos van Paul Bluemink. De oogst is binnengehaald, appels, peren, frambozen en bessen zijn verwerkt in potjes jam en chutney. Kastanjes, walnoten en hazelnoten liggen te drogen op zolder. Wat er nu nog aan de bomen en struiken hangt, is voor de vogels. Een groepje gulzige putters doet zich te goed aan de zaadjes van grote kaardenbollen, hun favoriete voedsel.

Hoewel zijn eetbare bos nog 'in opbouw' is, is Bluemink dik tevreden over de opbrengst van het afgelopen seizoen. "We hebben er heerlijk van gegeten en zelfs nog kunnen uitdelen aan de burens. Je moet wel een beetje geduld hebben. Het duurt lang voordat zo'n bos volgroeid is en een optimale opbrengst geeft, maar ieder jaar kun je meer oogsten."

Paul Bluemink uit Etten-Leur is ecologisch hovenier. Hij werkt samen met de natuur, niet ertegen, legt hij uit. Kunstmest en pesticiden zijn dan ook uit den boze. In 2014 begon hij met de aanleg van een biologisch voedselbos in zijn achtertuin. De hovenier is ervan overtuigd dat eetbare bostuinen een welkome aanvulling zijn op het huidige landbouwsysteem, dat volgens hem 'aan alle kanten tegen zijn grenzen aanloopt'.

*In 2019 is het 'Koepelplan Voedselbossen Noord-Brabant' in het leven geroepen. Het plan behelst de aanleg van vijf voedselbossen van 0,5 tot 3 hectare, die verspreid worden aangelegd in de provincie. Het Koepelplan is een initiatief van de Brabantse Milieufederatie en verschillende Brabantse organisaties en overheden. Ook op landelijk niveau is er sinds 2018 een 'Green Deal Voedselbossen', een samenwerking van onder meer rijksoverheid, provincies, Staatsbosbeheer, waterschappen en onderzoeksinstituten.*

*De Stichting Voedselbosbouw Nederland wil met het project Duurzame Doorbraak Voedselbosbouw vòòr 2023 tenminste 150 hectare eetbare bossen realiseren, als alternatief voor de reguliere landbouw. In Schijndel wordt het grootste voedselproductiebos van Nederland aangelegd, ruim 20 hectare.*



Voedselbossen zijn in korte tijd razend populair geworden. Overal in het land worden ze aangelegd, zowel in steden als in buitengebieden. Niet alleen door particulieren, maar ook door provincies, gemeenten, woningbouwcorporaties en natuur- en milieufederaties.

Ze worden 'iconen van verzoening' genoemd, en lijken de harde tegenstelling tussen landbouw en natuur te overbruggen. Paul Bluemink: "Steeds meer mensen beseffen dat we op een andere manier voedsel moeten gaan produceren. Voedselbossen zijn een ideale manier om op een gezonde manier met natuur en voedsel bezig te zijn. Dat spreekt aan. Het is vernieuwend, en vraagt minimaal onderhoud. Een moestuin is altijd werk, in een voedselbos hoeft je niet te wieden. Daar laat je de natuur het werk doen."

Er zijn voedselbossen van allerlei formaten, variërend van een paar duizend vierkante meter tot meerdere hectares. In Schijndel wordt door de Stichting Voedselbosbouw Nederland het grootste voedselbos van Nederland aangelegd, ruim 20 hectare. Het is een onderzoeksproject dat vragen moet gaan beantwoorden als: biedt een voedselbos op grotere schaal kansen voor de ecologische landbouw? Valt er een fatsoenlijke boterham mee te verdienen? Is dit een goede manier om landbouw en natuur te verenigen? Helpt het de biodiversiteit te herstellen?

(l) Paul Bluemink met de notenoogst.

(r) Oogst voedselbos.





(b) Rozenbottels

(c) Mispel



Een consortium van universiteiten en hogescholen voert de komende vier jaar nulmetingen uit, zodat er betrouwbare data verzameld wordt over de duurzaamheidsimpact van voedselbossen. Het voedselbos Schijndel wordt financieel gesteund door de provincie Noord-Brabant.

Een voedselbos bestaat uit meerjarige planten van eetbare soorten. De variaties zijn oneindig. Er zijn verschillende groeilagen, meestal vijf of meer. Alle lagen zijn met elkaar verbonden en werken als het ware samen, legt Bluemink uit. Door verschillende lagen voedsel onder elkaar te laten groeien, wordt de opbrengst per vierkante meter groter.

In zijn tuin bestaat de hoogste laag uit tamme kastanje- en notenbomen, daaronder groeien middelhoge bomen zoals appel- en perenbomen. De derde laag bestaat uit lage struiken, waaronder Gelderse roos, hazelaars, kweeperen en mispels. Op de grond tenslotte groeien wortels, aardperen, pompoenen, kruiden en de vrolijke bloemen van Oost-Indische kers. Ook staan er dikke rijen met metershoge brandnetels. Goed voor vlinders en insecten, en je kunt er lekkere thee van trekken, aldus de voedselbosbouwer. "Eigenlijk is er niets nieuws onder de zon. Bostuinen zijn een eeuwenoude vorm van landgebruik. We waren het alleen een beetje vergeten."

Voedselbossen hebben ook een positief effect op het klimaat. Ze halen CO<sub>2</sub> uit de lucht. Bovendien houden de vruchtbare bodems water vast, wat met de groeiende droogteproblematiek steeds belangrijker wordt. Bluemink legt uit hoe dat werkt. Het geheim is om een voedselbos na aanplant zoveel mogelijk met rust te laten zodat het natuurlijke ecosysteem helpt om de planten en bodem gezond te houden. De bodemvruchtbaarheid wordt als het ware door de planten zelf in stand gehouden. "Afgevallen bladeren en ander organisch materiaal creëren een rijke humuslaag op de bodem. Schimmels in de grond zorgen voor vocht en voedingsstoffen. Dat maakt een voedselbos beter bestand tegen hitte en droogte."

Tijdens de hete zomers gingen de boeren in de omgeving gebukt onder de droogte, vertelt hij. "Voedselbossen met een gezond bodemleven hebben daar helemaal geen last van." Het is om die reden dat ook overheid en waterschappen steeds meer interesse tonen in het concept van eetbare bossen en het watervasthoudende vermogen van de bodem.

Ook de natuur profiteert volop mee. Voor vogels, vlinders, insecten en egels is er volop te eten in het bosje van Bluemink. Daar staat tegenover dat de dieren hem helpen om plagen te bestrijden, zoals luizen, slakken en muizen.